

Viimeisenä työpäivänä

■ Matti Seppälä

Pidin viimeisenä työpäivänäni 30.9.2009 Helsingin yliopistossa jäähyväisluennon ”Näkkileipää, kumisaappaat ja kenttälapio. Luonnonmaantiedettä tutkimassa”. Luennollani evästin kenttätökokemuksistani kertomisen ohessa yliopistoa, tiedekuntaa, laitosta ja oppilaitani seuraavasti:

Yliopistolle

- Antakaa tutkijoille edelleen vapaus tutkia ja toteuttaa ideoitaan. Niin innovaatiot kehittyvät. Syyskuussa kävin Modenan yliopiston maantieteen laitoksella, jonka seinällä kiveen hakattuna luki ytimekkäästi *Scienza e Liberta*.
- Tutkijoille ei sovi työtuntien laskeminen. Niinpä minusta tuntui loukkaukselta säätää 1 600 tunnin vuosityöaika. Ensi kerran kun täytin lomakkeen ja päädyin laskelmassa 500 ylityöntuntiin, esimies palautti lomakkeen huomauttaen, ettei niin saa tehdä. Rehellisyys ei kuulu tässä asiassa kuvaan yliopistomaailmassa.
- Tutkijat ovat taiteilijoihin verrattavia luovia ihmisiä. Ei heitä pidä liiaksi säädellä, kahlita ja syyntä. Tulokset ratkaisevat, ei se miten teoksiin on päädytty.
- Kun nyt yliopistomaailma mullistetaan, harkitkaa miten tutkimusta voitaisiin edistää. Ehdotukseni on, että Helsingin yliopistossa otetaan käyttöön tutkimusvapaa. Kuuden työvuoden jälkeen saisi tutkimustyötä varten vuoden vapautuksen opetuksesta.
- Professoreita ei ole koulutettu hallintotehtäviin, vaan tutkimaan ja opettamaan. Siirtäkää hallintotehtävät muille johtajille ja päälliköille, jotka varmasti kuuntelevat professoreita asiantuntijoina tieteellisissä kysymyksissä ja toimivat kokonaisuuden kannalta oikeudenmukaisesti. Vastavuoroisesti hallinnossa työskentelevien tulee nauttia tutkijoiden ja opettajien luottamusta.
- Yliopistoa tulisi kehittää siten, että se toimisi kuin muutkin työnantajat. Jos annetaan jokin tutkimustehtävä, niin työnantaja osoittaa siihen tarvittavat resurssit. Näin saataisiin loppumaan alituinen apurahojen kerjääminen. Yliopisto hakisi rahoituksen, ja tutkijat esittäisivät ideansa ja toteuttaisivat niitä.

Tiedekunnalle

- Antakaa ihmisille aikaa kehitellä ajatuksiaan. Miettikää tarkoin, onko aiottu kokous todella tarpeellinen vai voiko asian hoitaa ilman sitä.
- Tempoilevat uudistukset syövät suhteettomasti energiaa. Viitataan matkalaskujärjestelmään. Istuimme kaksi tuntia koulutuksessa, jossa asia selitettiin, mutta tuossa ajassa ei demonstraation ohjelmaa saatu toimimaan. Siinä ajassa olisin täyttänyt jo 20 matkamääräyslomaketta käsin. Tai mietitään uutta palkkausjärjestelmää, josta ei tullut villoja, koska ei ollut rahaa muuttaa palkkoja. 8 000 ihmisen kouluttaminen (à 3 h) vei 15 henkilötyövuotta, minkä jälkeen aloimme täyttää lomakkeita ja kehua itseämme, sitten käynnistettiin arviointikeskustelut ja niin edelleen. Palkat eivät siitä kummemmin muuttuneet, koska arviot sovittiin käytettävissä oleviin määrärahoihin sopiviksi.

Laitokselle

- Pitäkää yllä laitoksen hyvää henkeä. Hyvä henki ei merkitse lepsuilua. Laatu ja vaatimustaso tulee säilyttää korkeana. Kun laitos tuottaa osaavan oppilaan työelämään, on se parasta mainosta koulutuksellemme. Tästä me opettajat olemme vastuussa. Näillä opettajamäärillä opiskelijoiden määrää tulisi laskea. 4–5 valmistuvaa gradua vuodessa on liian paljon opettajaa kohti. Esimerkiksi Cambridgessä professoreilla on kerrallaan 3–5 opiskelijaa koulutettavana ja tulokset ovat korkeatasoisia.
- Antakaa kaikkien kukkien kukkia. Koskaan ei tiedä etukäteen, mikä kukka tuottaa itäviä siemeniä. Rikkaruohot tosin kannattaa karsia matkan varrella pois, vaikka niistäkin saisi suorituspisteitä, mutta huono maine ei lähde kulumallakaan.

Oppilailleni

- Tehkää omia juttuja ja paneutukaa niihin. Erik Bergman sanoi 90-vuotishaastattelussaan *Kotiliedessä* 12.11.2001:

Pääasia on, että pyrkii johonkin ja tahtoo uutta, eikä mene pöllönä muiden perässä. Utelias pitää olla! Aina on olemassa uusia mahdollisuuksia. Jos lainailee sieltä ja

täältä nykyajan virikerunsaudesta, niin muuttuu pelkäksi päiväkorennoksi.

- Tutkiminen on hauskaa, koska siinä voi tuntea löytämisen iloa. Keskittynyt työskentely auttaa unohtamaan ikävät asiat, kuten mikä tahansa toimi, johon on paneuduttava täydellisesti.
- Katsokaa ympärillenne ja menkää sinne missä on parhaat mahdollisuudet toteuttaa tutkimusideoitanne.
- Luonnonmaantieteilijöille sanoisin erityisesti, että menkää ulos ja hakekaa uudet asiat sieltä. Niitä ei löydy tilastoista eikä vanhoista kartoista. Tarvitaan kenttätöitä neljänä vuodenaikana, jotta salaisuudet avautuisivat.
- Kaikista ei ole tutkijoiksi. Lapsellinen uteliaisuus ei kuulu kaikkien aikuisten ominaisuuksiin. Myöskään jatkuva taloudellinen epävarmuuden tila ei sovi kaikille. Jos tältä tuntuu, niin hakeutukaa silloin muihin töihin.

Kirjoittaja on luonnonmaantieteen professori (emeritus).

APURAHOJA LUONNONSUOJELUUN

Vuokon Luonnonsuojelusätiö tukee eliölajien-, ympäristön- ja luonnonsuojelua sekä näihin liittyvää tutkimustyötä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja suojelua. Tätä työtä tuemme vuonna 2010 jakamalla noin 20 000 euroa apurahoja sääton tarkoitusta tukeviin hankkeisiin. Hakuaika on nyt käynnissä ja päättyy 31.3.2010.

Tarkemmat ohjeet apurahojen hakemisesta löydät oheisesta liitetiedostosta tai nettisivustoltamme www.vuokonluonnonsuojelusaatio.fi. Lisätietoja antaa myös säätiön asiamies Vesa Lepistö, puh. 0400 - 967 104; vesa.lepisto@vuokonluonnonsuojelusaatio.fi.